

שעת סיפור

להרות את הצימאון

על האם להיות "חוזה" לילדה (מלשון חוייה), דהיינו לדובב אותו ולשוחח עימו, שכן הילדים מטבעם אוהבים לשמוע ולהקשיב. הם שותים בצמא כל מילה של סיפור ושל לימוד.

כבר בניתוח הנמוכות שבבית הספר ניתן להכיר את ההבדל בין הילדים המאשרים, שהוריהם, בעיקר אימותיהם, השיבו להם ברצינות על השאלה "מה זאת?", לבין הילדים האומללים, שהציגו את שאלותיהם לשווא. אשרי הילדים, שהוריהם ריוו את צמאונם לדיעות, שוחחו עימם, וכיווננו על ידי כך את הלך רוחם למסלול הנכון.

האמהות הנבונות שמשו, באופן יעיל ומסודר ביותר, כמדריכות ומורות לבניהן. בניהן ובנותיהן של האמהות המסורות הללו יודו לאחר שנים, שהשפעה העיקרית על כיוון ועיצוב רוחם לא באה להם על ידי החינוך בבית הספר, כי אם על ידי ההשכלה שקיבלו מאימותיהם בבית בשחר ילדותם!

(רבי שמשון רפאל הירש / אבני חינוך, עמ' קמו - קמח)

מוטב לספר לילד דברים מן המציאות, בעלי תוכן מוסרי וחינוכי.

חומר כזה לא יחסר לה, לאם. היא אינה זקוקה לתיאורים מלאכותיים מאיזה עולם רחוק, בלתי מציאותי. עולמו האמיתי של הילד, חדר הילדים, הבית, הגינה, העיר וכל סביבתו של הילד, על מאורעותיה הקטנים והגדולים - כל אלה מהווים חומר עשיר ומגוון.

האם תוכל לנצל חומר זה כדי לאמן ולתרגל את תכונותיו של הילד, ולהדריכו בדרך הטובה.

אין היא צריכה לחשוש פן תלאה את הילד בדבריה. הילד צמא למילים חדשות, להוט להקשיב לסיפורים. אפילו אם תחזור האם על אותו סיפור עשר פעמים - לא ישתעמם. אדרבה, הוא ישמח מדי פעם ביודעו את המשך הסיפור, והדברים ייחרתו בזיכרונו ויפרו את מחשבתו.

על ידי הסיפורים האלה עשויה האם גם לפתח ולעצב את אופיו הרוחני המוסרי של הילד. היא תספר לו מה לו מה מותר ומה אסור לו לאדם לעשות (בתנאי שהנושא אינו חורג ממסורת סביבתו והבנתו של הילד), היא תתאר לפניו מידות טובות ורעות, תצביע על הבדלי אופי ועל תגובותיהם השונות של בני אדם שונים, ותכנה כל מידה בשמה הנכון.

(רבי שמשון רפאל הירש / אבני חינוך, עמ' קא)

המוסר הטוב ביותר

הדמיון והסקרנות של ילדים יוצרים צימאון אדיר לסיפורים. הבה נעשיר את עולמם בסיפורים ומשלים עם מסרים של אמונה והשגחה פרטית: יש מנהיג לבירה; אב הרחמים טוב ומטיב; אף אחד אינו יכול לחטוף את של השני; אין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא נימה.

תובנות אלו שיחדרו לתודעתם מגיל קטן יסייעו להם לבנות השקפת חיים נכונה, ולהתרחק ממידות רעות.

(הרב יצחק לורנץ שליט"א / בית המידות, עמ' 236)

החזון איש היה מייגע ללמוד מוסר עם הילדים הרכים. הוא אמר כי ספרי המוסר הטובים ביותר לילדים הם תולדותיהם של גדולי ישראל.

"אינך צריך לומר לילדיך דבר". יעק לאב שבא אליו. "רק תספר להם איך היה נראה רבי עקיבא איגור, מי היה החפץ חיים ומה עשה הגאון מוילנא."

הוא הוסיף ואמר, שזמן מצוין לסיפורי צדיקים הוא הזמן שלפני השינה. הילד שוכב במיטתו וצמא לקרבתם של הוריו, זהו הזמן לשבת לידו ולספר לו על רבי עקיבא איגור או על רבי חיים מבריסק. סיפורים יש למכביר, וסיפור שילד שומע מהוריו חודר עמוק.

(הרב אשר ברגמן / הגדה לבית יעקב, עמ' קלא)

כלי חינוכי

סיפור רבי חיים קנייבסקי שליט"א, על אביו, מרן הסטייפלער זצ"ל:

אבא זצ"ל היה מספר לנו סיפורי צדיקים. זכורני שהיה הולך עימנו לטייל בשבתות, מזמן השקיעה עד צאת הכוכבים, כי בזמן זה היה חשון בבית ובבית המדרש ואי אפשר היה לשבת וללמוד. הוא היה לוקח אותנו לטייל, ובדרך היה מספר לנו סיפורי צדיקים כדי לנטוע בנו יראת שמים.

בעניין זה, אין לשקר ולספר לילדים על מקרים שאירעו כביכול לילדים בני גילם כדי שיוכלו ללמוד מהם. כשהיינו רוצים מאבא זצ"ל שיספר לנו "סיפור יפה", היה מקדים לפני כן ואומר לנו: תדעו שסיפור זה מקורו מהראש...

(דברי רבי חיים קנייבסקי שליט"א / מובא בקונטרס "חונך לנער" מאת הרב צבי יברוב, עמ' י)

סיפור רבי משה דוד לפקוביץ שליט"א על אביו רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל:

אבא מארי זללה"ה היה מתייחס לסעודת שבת כבסיס לכל החינוך של הבית.

לאחר נישואינו נתן לנו הדרכה מפורטת לחינוך הילדים, ואמר, כי חשוב לספר לילדים בשולחן שבת סיפורים על גדולי ישראל.

הוא פירט והדגיש: לא לקרוא מתוך ספר, אלא להתכונן לפני כן ולספר בעל פה ובצורה חיה ומושבת, כדי שהסיפורים ייחרטו בליבם הטהור. עוד הדגיש לקחת סיפורים רק ממקורות מבוססים ויודעים.

בשנים המאוחרות יותר, כשהנכדים גדלו הם הגיעו לאכול אצלו סעודה שלישית, וקודם כל היה שואל אותם מה דיברו בבית בשולחן השבת, כי החשיב את הדברים האלה מאוד.

(קונטרס "דבר זה רבנו הגדול אמרו", עמ' 18)